

Karsai Krisztina

Az európai büntetőjogi integráció alapkérdései

Doktori értekezés tézisei

Témavezető: **Prof. Dr. Nagy Ferenc**
egyetemi tanár, tanszékvezető

Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi
Tanszék

Szeged

2004

1. A KUTATÁSI TÉMA ELŐZMÉNYEINEK RÖVID ÖSSZEFOGLALÁSA.....	3
2. AZ ÉRTEKEZÉS ELKÉSZÍTÉSÉBEN ALKALMAZOTT MÓDSZEREK.....	4
3. AZ ÉRTEKEZÉS TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA.....	5
3.1 A BÜNTETŐJOGI INTEGRÁCIÓ ÁLTALÁNOS FOGALMÁNAK, TÍPUSAINAK VALAMINT ESZKÖZRENDSZERÉNEK DEFINIÁLÁSA	5
3.2 AZ EURÓPAI BÜNTETŐJOGI INTEGRÁCIÓ FOGALMÁNAK ÉS RENDSZERÉNEK MEGHATÁROZÁSA.....	6
3.3 A KÖZÖSSÉGI JOG ÉS A NEMZETI BÜNTETŐJOG KÖLCSONHATÁSÁNAK ÉS KAPCSOLATRENDSZERÉNEK KIMUTATÁSA ÉS ELEMZÉSE.....	7
3.3.1 <i>Közösségi jogtárgyak védelme.....</i>	7
3.3.2 <i>A közösségi jog érvényesítésének kötelezettsége.....</i>	8
3.3.3 <i>Diszkrimináció tilalma.....</i>	9
3.3.4 <i>Ius puniendi.....</i>	9
3.3.5 <i>Funkcionális kölcsönhatás definiálása és bemutatása.....</i>	10
3.3.6 <i>„Közösségmű” jogértelmezés.....</i>	13
3.3.7 <i>A közösségi jog mint hivatkozási alap.....</i>	13
3.3.8 <i>Közösségi joggal összeegyeztethetetlen elítélés.....</i>	14
3.3.9 <i>További tézisek.....</i>	15
4. AZ ÉRTEKEZÉS EREDMÉNYEINEK HASZNOSÍTÁSI LEHETŐSÉGEI.....	16
5. A TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK.....	17
5.1 TANULMÁNY.....	17
5.2 FORDÍTÁS.....	17
5.3 BESZÁMOLÓ.....	17
THE BASIC APPROACHES OF THE EUROPEAN CRIMINAL INTEGRATION - SUMMARY.....	18
6. THE OBJECTIVES OF THE RESEARCH.....	18
7. THE METHODS OF RESEARCH.....	18
8. THEMATIC STRUCTURE OF THE DISSERTATION.....	19
9. THE RESULTS OF THE RESEARCH.....	19

9.1 THE NEW CONCEPTUAL SYSTEM.....	19
9.2 THE EXPOSITION AND ANALYSIS OF RELATIONS AND INTERFERENCE BETWEEN COMMUNITY LAW AND NATIONAL CRIMINAL LAW.....	20
9.2.1 <i>The obligation to enforce community law</i>	20
9.2.2 <i>The prohibition of discrimination</i>	20
9.2.3 <i>Ius puniendi</i>	20
9.2.4 <i>The definition and analysis of 'functional interference'</i>	21
9.2.5 <i>Interpretation in accordance with community law</i>	21
9.2.6 <i>community law as a new tool of defence</i>	21
9.3 THE POSSIBILITIES FOR THE UTILIZATION OF THE ELABORATED RESULTS	22
10. LIST OF RELATED PUBLICATIONS.....	23
10.1 ARTICLES.....	23
10.2 TRANSLATIONS.....	23
10.3 REPORTS.....	23

1. A kutatási téma előzményeinek rövid összefoglalása

1. Az európai közösségi integráció büntetőjogra gyakorolt hatásának kérdései, illetőleg a Közösség (majd Unió) büntetőjog terén megjelenő kompetenciájának elvi problematikája a külföldi szakirodalomban legkorábban az EKSZ hatálybalépését követő néhány évben már megjelent [pl. JESCHECK (1953), JOHANNES (1968)], igaz, e feldolgozásokat majd csak a nyolcvanas évek közepétől kezdődően követte a nagyobb számú, hasonló témájú szakirodalmi közlés. Az újonnan támadt érdeklődést a közösségi jog autonóm, működőképes rendszerének kialakítása és ennek - büntetőjogon belüli - érvényesülése, illetőleg a bűnözés elleni harc nemzeti szinttől elszakadni látszó intézményei keltették fel. Hazánkban a rendszerváltozást megelőzően nem publikált magyar szerző ebben a témában: a téma 1995-ben került először terítékre [BÁRD (1995)], s majd csak ezt követően, 1998-99-től tettek egyre több tanulmányt közzé.

A témakör iránti szakmai érdeklődés napjainkra sem hanyatlott le, tekintettel a bűnözés struktúraváltásából és más tényezőkből fakadó, nemzeti kereteket meghaladó szabályozási szükségletekre, az európai közösségi integráció egyre olajozottabb menetére, illetőleg az egyes konkrét újonnan megalkotott, a nemzeti büntetőjoggal szoros kapcsolatban levő uniós jogintézményekre.

2. A témakör szakirodalmi feldolgozásai sokfélék, átfogó elemzést - a korai időszakban megjelenteken túlmenően - alig találunk [ld. pl. SATZGER (2001)]. Emiatt sem meglepetés, hogy a témakört, és annak elemeit meghatározó, általánosan elfogadott, használható fogalommal nem nagyon lehet találkozni. Mivel pedig az irányadó és fellelhető szakirodalom nem ad adekvát fogalmi rendszert, a legtöbb szerző eltérő értelemben foglalkozik a témakörbe tartozó kérdésekkel.

3. A magyar nyelvű tudományos közlemények, jóllehet az utóbbi öt évben megszorodtak, átfogó rendszerezés nélkül foglalkoznak a

témakörrel, illetve tipikusan annak egyes részterületeivel. Emiatt is lehetséges, hogy vannak olyan kérdések, amelyekről magyar nyelven (vagy akár idegen nyelven sem) nem jelent meg szakirodalmi anyag (pl. a nemzeti büntetőjog és a közösségi jog kapcsolatrendszeréről).

4. Általában véve is megállapítható, hogy az itt európai büntetőjogi integrációnak nevezett témakörnek csupán néhány részkérdése bukkan csak fel a hazai szakirodalomban, azok bemutatására is jobbára csupán főbb vonalaikban és olykor helytelen értelmezéssel került sor.

2. Az értekezés elkészítésében alkalmazott módszerek

1. Az értekezés két jogterület határán elhelyezkedő témaköre meghatározza az elkészítés során alkalmazott módszereket is, amennyiben a tárgyalt kérdések és problémák kiválasztása, bemutatása és elemzése körében mind a közösségi jogi, mind pedig a büntetőjogi forrásokra támaszkodni kellett.

A közösségi jogi kérdések általános megközelítéséhez az irányadó idegen nyelvű és hazai szakirodalmat, jobbára monográfiákat és tankönyveket, valamint magyar nyelvű szakkikkeket használtam. A büntetőjogi irodalomból pedig a fellelhető idegen nyelvű (német, angol, spanyol) tanulmányokat, büntetőjogi tan- és kézikönyveket vettem munkám alapjául, illetőleg egyes uniós tagállamok büntetőjogi kódexeit.

2. A közösségi jog és a nemzeti büntetőjog közötti kölcsönhatás szűkebb témakörét az irodalmi megalapozáson túlmenően a vonatkozó közösségi jogszabályok (azokhoz tartozó kommentárok) vizsgálatával, illetőleg az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatának átfésülésével dolgoztam ki. A közösségi jog egyes szabályainak, valamint az Európai Bíróság ítéleteinek felhasználásakor az angol, a német, illetve a spanyol nyelvű változatokból indultam ki, s megkísértem az idézett szövegeket adekvát magyar fordításban visszaadni. Tekintettel azonban arra, hogy az értekezésben megjelenő fordítások nélkülözik a hivatalos szöveg minőségét, szükségesnek tartottam lábjegyzetben mindenhol feltüntetni

az eredeti nyelvű verziókat is. Azon rendelkezések esetében pedig, amelyek vonatkozásában - Magyarország közeli uniós tagságára tekintettel - létezik már véglegesnek tekinthető fordítás, ezt a „pre-hivatalos” változatot (is) idéztem.

3. Mindenképpen meg kell említeni, hogy egyes dokumentumok, tanulmányok, jogszabályok, illetőleg az Európai Bíróság bizonyos ítéleteinek szövegére internetes kutatás eszközével tettem szert, amelynek során kizárólag a megbízható oldalakon (különösen az Európai Unió hivatalos honlapjain) közzétett anyagokból dolgoztam.

4. Az európai büntetőjogi integráció kérdéskörének nagyobb részét a fogalmi-elméleti rendszeren túlmenően is általános megközelítésben tárgyaltam, a tagállami szabályozási sajátosságokra legfeljebb példálózóan terjeszkedtem ki. Ennek oka az, hogy az ilyen átfogó témakört érintő, egyes tagállamok jogát is felölelő vizsgálat meghaladja a dolgozat kereteit, ezért elsődleges célom a rendszerbe foglalás volt. A vázlatos vagy problémafelvető feldolgozás módszerének választását a célkitűzésből fakadó „önkorlátozáson” túlmenően egyrészt a kimerítő általános szakirodalom megléte (VI. fejezet), más esetben pedig a továbblépés lehetőségének fenntartása (VIII., X. fejezet) indokolta.

3. Az értekezés tudományos eredményeinek összefoglalása

3.1 A büntetőjogi integráció általános fogalmának, típusainak valamint eszközrendszerének definiálása

1. A büntetőjogi integráció célja, hogy olyan jogszabályok szülessenek, amelyek a legtágabb értelemben vett bűnüldözés (büntető igazságszolgáltatás) számára nyújtanak segítséget a határokon átnyúló bűnözéssel szembeni fellépéshez, illetve az idegen elemű büntetőjogi jogviszonyok adekvát kezeléséhez.

2. A büntetőjogi integrációnak két fő formáját lehet megkülönböztetni, egyfelől ismeretes a meghatározott célok érdekében tudatosan,

közösen elfogadott szabályokkal gerjesztett integráció, másrészt pedig létezik egy speciális, nem szándékolt forma is, melynek mai érvényesülését az európai közösségi jog és a nemzeti büntetőjogok közötti kölcsönhatásban lehet tetten érni. A közösségi jogi befolyás minden tagállami büntetőjogot érint, és ha a közösségi jog mint zsinórmérték érvényesül mindenhol, a különböző nemzeti jogrendek - adott szempontból - egymáshoz hasonlóvá válnak. Ilyen módon pedig a közösségi jognak köszönhetően a büntetőjogok integrálódása valósul meg.

3. Az általában hangoztatott érv, miszerint a büntetőjogot **kultúrafüggősége** alkalmatlanná teszi mindennemű - nemzetközi - integrációra, nem fogadható el. Ettől függetlenül azonban a büntetőjog, illetve a büntetőjogi viszonyok sajátosságaira a tudatos integráció körében különös figyelemmel kell lenni.

4. Az utóbbi egy-két évtized társadalom- és jogfejlődése Európában két, a nemzeti büntetőjogokra jelentős befolyással bíró folyamatot hozott magával, s amelyek mind a büntetőjogi kultúrafüggés megőrzésének szükségességét kérdőjelezik meg. Általában véve egyrészt a bűnözéssel kapcsolatos globális, új kihívások által generált változásokról, másfelől pedig az európai gazdasági integráció büntetőjogra gyakorolt - elkerülhetetlen - hatásáról van szó. Mindezek következtében a büntetőjogi integráció bizonyos szintje Európában jogi **szükségyszerűség**.

5. A büntetőjogi integráció **eszköze** lehet a bűnügyi együttműködés, a jogközelítés, a jogegységesítés, a büntetőjogi asszimiláció, illetőleg a szupranacionális jogrend.

3.2 Az európai büntetőjogi integráció fogalmának és rendszerének meghatározása

A bevezetett fogalmi rendszer intézményközpontú, legtágabb kategóriája az európai büntetőjogi integráció körébe tartozó jelenségek összessége. Az európai büntetőjogi integráció két területre osztható a büntetőjogi integráció motorjaként szereplő intézmények szerint,

még hozzá az Európa Tanács, illetve az Európai Unió büntetőjogi integrációs törekvéseire. Az Európai Unió e körbe eső aktivitását többféleképpen is meg lehet közelíteni, illetve ennek alapján kategorizálni: véleményem szerint a legkézenfekvőbb, így általam is alkalmazott módszer a strukturális megközelítés, amelyek alapja az Európai Unió pilléres szerkezete és az ebből eredő sajátosságok. Ennek megfelelően két további csoportot különböztetek meg: a) büntetőjogi integráció az Európai Unió első pillérében, illetőleg b) büntetőjogi integráció az Európai Unió harmadik pillérében. Az első pilléres büntetőjogi integráció két további területet foglal magába, a korábban önállóan szereplő európai közösségi büntetőjogot, valamint a közösségi jog és a nemzeti büntetőjog közötti kapcsolatrendszer. A harmadik pillér keretében az Európai Unió tagállamai kormányközi együttműködés alapján, tipikusan nemzetközi jogi jogviszonyban állnak egymással, azonban a Közösség (Unió) szerveinek biztosított hatáskörök és feladatok speciális jogi keretet biztosítanak az együttműködésre. A harmadik pillérben szereplő bel- és igazságügyi együttműködési területek között olyan érdekeket is találunk, amelyek a nemzeti büntető jogok szabályozási és védelmi körébe tartoznak tipikusan, de amelyek megsértése elleni közös fellépést vagy küzdelmet az Unió is sajátjának tekinti.

3.3 A közösségi jog és a nemzeti büntetőjog kölcsönhatásának és kapcsolatrendszerének kimutatása és elemzése

3.3.1 Közösségi jogtárgyak védelme

1. A közösségi jogi integráció azzal a következménnyel jár, hogy létezhetnek olyan - a büntetőjog szempontjából jogtárgynak tekinthető - közösségi értékek, érdekek, amelyek számára büntetőjogi védelmet kell biztosítani. Az európai gazdasági integráció során kialakult szupranacionális jogrend és szervezetrendszer olyan értékeiről, érdekeiről van itt szó, amelyek eredendően a tagállami jogtárgyvédelem körén kívül eshetnek - éppen szupranacionalitásuk, azaz a

tagállamoktól bizonyos fokig független mivoltuk miatt. A közösségi jogtárgyak védelmét - a jogalkotás szintjén - tisztán közösségi jogi, tisztán nemzeti jogi, illetve vegyes szabályozási rendszerrel lehet megoldani.

2. Az **asszimilációs jogtechnika** elismerése fontos a közösségi jogtárgyak tagállami védelmének kiépítésében. Központi eleme az, hogy a közösségi jogtárgyakat hasonló védelemben kell részesíteni a nemzeti jog eszközével, mint amilyenrel az összemérhető tagállami jogtárgyakat védik. Ezt mind az anyagi, mind az eljárásjogi szabályokkal, valamint az eljárási praxissal is biztosítani kell. Mindebből tehát az következik, hogy ha a nemzeti jogban az adott jogtárgyat büntetőjogi védelem övezi, akkor ilyet kell teremteni a közösségi jogtárgynak is.

3. A közösségi jogsértések tagállami üldözésével kapcsolatosan az Európai Bíróság meghatározta azon anyagi **minimum-követelményeket** is, amelyek értelmében a jogsértés esetére előírandó belső jogi szankciónak hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lennie. E követelményeknek az asszimilációs kötelezettség mellett is meg kell felelnie a tagállami szabályozásnak. A három aspektus pontos tartalmát azonban mind elkülöníteni, mind pedig egymástól elválasztani nem nagyon lehetséges, ezért e követelmények előírása bizonytalan helyzetet is teremthet. A szankciók jellemzői közül legfeljebb az arányossággal kapcsolatosan ismerhetők fel pontosabb definíciós elemek, nyilván annak már korábban kialakult (államjogi, közösségi jogi) tanaira is figyelemmel.

4. A **jogalkotó** számára az asszimilációs kötelezettség, illetve a minimum-követelmények egyaránt követendők. A **jogalkalmazó** (büntetőbíró) az asszimiláció elvének alkalmazásával viszont egyértelműen kiterjesztené a büntetőjogot az érintett személy terhére, amely a törvényesség elvéből következően tilalmazott, ezért legfeljebb csak abban a körben alkalmazhatja az asszimilációt, amely a büntetőjog értelmezés keretein belül egyébként is megengedett. A szankciókra vonatkozó tartalmi kritériumok érdemi vizsgálatát a jogalkalmazónak is el kell végeznie, mivel a 10. cikk és az alapszabadságok védelme ezt

tőle is megköveteli, különösen pedig azért, mert a kritériumoknak meg nem felelő (pl. aránytalan) szankció sérti a közösségi jogot és emiatt nem alkalmazható. Míg az arányosság/aránytalanság értékpár mentén jól orientálódhat a jogalkalmazó, a hatékonyság, illetve visszatartó erő vizsgálatát a konkrét esetben nem lehet elvárni, s emiatt ezen jellemzők hiánya a szankció kiszabását aligha fogja kizárni. Mindehhez a jogalkalmazó eljárásának, azaz a törvényileg előírt szankció nem-alkalmazásának - amennyiben az a bírói mérlegelésen kívül esik - jogalapját is meg kell teremteni.

5. Az EKSZ 10. cikke és a köré kiépült luxemburgi joggyakorlat alkalmas arra, hogy a büntetőjogot befolyásolja, így a jogalkotóra és a jogalkalmazóra egyaránt ró olyan kötelezettséget, amelyet azoknak figyelembe kell vennie.

3.3.2 A közösségi jog érvényesítésének kötelezettsége

1. A jogi integráció, amelyet az új közösségi jogrend megjelenése tett lehetővé, és amelynek útját az Európai Bíróság joggyakorlata kövezte ki, újabb feladatot ró a nemzeti bíróságra, méghozzá a közösségi jog érvényesítésének kötelezettségét, amely ugyanúgy terheli a nemzeti büntetőbíróságot is, mint a közösségi joggal látszólag is nagyobb tárgyi összefüggést mutató ügyekkel foglalkozó polgári/gazdasági bíróságot. Nem tekinthet el a büntetőjogot alkalmazó büntetőbíró sem attól, hogy a büntető eljárás során érvényt szerezzen a közösségi jog meghatározott rendelkezéseinek.

2. A büntető eljárásban a közösségi jog alkalmazásával kapcsolatosan felmerülő (értelmezési) kérdésekre az Európai Bíróság adhatja meg a választ, az előzetes döntéshozatali hatáskör az EKSZ szerinti minden nemzeti eljárásban fennáll, ebből a szempontból nincs jelentősége annak, hogy az alapügy a nemzeti jog szerint büntető eljárásnak minősül-e.

3. A büntetőbíró számára (is) kötelezettség, hogy az egész eljárás során vizsgálja a közösségi jogot, illetve annak azon rendelkezéseit, amelyek a funkcionális kapcsolatból adódnak. Ennek során felmerülhet

mind a közösségi jog alkalmazásának, mind pedig a nemzeti büntetőjog „közösségű” értelmezésének kötelezettsége.

3.3.3 Diszkrimináció tilalma

A büntető előírások nem vezethetnek diszkriminációhoz, ha a közösségi jog az adott esetre nézve az egyenlő elbánás elvét ismeri el. Az arányosság elvének is érvényesülnie kell, azaz a nemzeti kontroll eszközrendszerét (amelybe a büntetőjog is beletartozik) úgy kell megalkotni, hogy a szerződéses szabadságjogokat az alapszerződés keretein belül csak annyiban lehet korlátozni, hogy az arányban álljon az elkövetett cselekménnyel. A közösségi jognál szigorúbb nemzeti szabályok kibocsátása, s így esetenként a szabadságjogok korlátozása attól függően engedett (kifejezett rendelkezés hiányában), hogy az adott kérdésben a közös szabály a védelem minimumszintjét avagy annak maximális mértékét tartalmazza-e. Ez az elv a büntetőjogi rendelkezésekkel kapcsolatban is alkalmazandó. Mindezekből az is következik, hogy a tagállami belső jog és így a belső büntetőjog alkalmazása a közösség által garantált szabadságjogok korlátozását nem eredményezheti.

3.3.4 Ius puniendi

Ónálló és közvetlen - az államéhoz az hasonló - ius puniendivel nem rendelkezhet az Európai Közösség, mivel az alapítók nem ruházták fel ilyen hatalommal felruházni a szervezetet (formailag), illetve mert a büntetőhatalom a parlamenti demokráciában közvetlenül a nép által választott jogalkotó és független büntető bírák felelőssége (tartalmilag), s ilyenekkel a Közösség nem rendelkezik. Elismerhető azonban a közvetett (tartalmi) ius puniendi, amelyre jellemző tehát a tagállami jogok általi közvetítés. Nyílt formában csakis az alapszerződések tartalmaznak olyan rendelkezéseket, amelyekből a ius puniendire lehet következtetni (büntetésre kötelező asszimilációs normák), azonban ezek végső soron nem is a Közösség, hanem az alapító államok büntetőhatalmának kifejeződésai. Amennyiben a szekunder jog valamely jogforrása tartalmazna asszimilációs kötelezettséget vagy

kötelezne egyébként büntetésre, akkor valóban a Közösségnek lehetne tulajdonítani a *ius puniendi* nyílt formáját. Ennek hiánya miatt legfeljebb rejtett alakban jelenik meg a *ius puniendi*, akkor, ha a közösségi jog hatásában gyakorol befolyást a belső büntetőjogi büntetendőségre. Emiatt lehet ezt *de facto ius (non) puniendine* is nevezni, jelezve azt, hogy e büntetőhatalom végső soron a közösségi jog létéből, jellemzőiből s nemzeti joghoz fűződő viszonyából fakad, egy előre nem szabályozott formában.

3.3.5 Funkcionális kölcsönhatás definiálása és bemutatása

1. A közösségi jog belső büntetőjogi szintén való megjelenésének további formáit az alapozza meg, hogy a nemzeti büntetőjog szabályozási körébe tartoznak olyan jogsértő magatartások is, amelyek szabályozására a gazdasági élet fejlődése, a gazdasági integráció elmélyülése miatt van szükség. A gazdasági viszonyok egy részét pedig ma már a közösségi jog szabályozza, ami a nemzeti büntetőjog szempontjából azzal a következménnyel jár, hogy a tárgykörre vonatkozó „maradék” nemzeti szabályozásnak - a közösségi jog sajátosságaiból fakadóan - ezzel teljes összhangban kell állnia. Ennek megfelelően a közösségi jog korlátot szab a nemzeti büntetőjogi hatáskör gyakorlásának, mivel az nem vezethet olyan személyek megkülönböztetéséhez, akiknek a közösségi jog azonos elbánást biztosít, és nem csorbíthatja a közösségi jog által garantált szabadságjogokat. A jogalkalmazásban ennek realizálása a jog (így a büntetőjog) „közösségű” értelmezését kívánja meg, illetőleg a közvetlenül alkalmazandó, és alkalmazási elsődlegességet élvező közösségi jogi normák esetében pedig az ellentmondó nemzeti büntető jogszabály alkalmazásának mellőzését.

2. A közösségi jogrend és a nemzeti büntetőjog egyes sajátosságainak kölcsönhatásából következően a közösségi jog konkrét esetekben a büntetőjogi felelősség megállapítására, illetve annak menetére is hatást gyakorolhat. A közösségi jog nemzeti büntető normával való kölcsönhatása nem strukturális kapcsolaton alapul, hiszen a közösségi jog szabályozása nem a büntetőjogi jogviszonyokra irányul. A két

jogrend egymáshoz való viszonyában e kölcsönhatás **funkcionális**: a közösségi jog célkitűzései megvalósulásához, illetve konkrét normái érvényesüléséhez a büntetőjog is - a közösségi jog sajátosságainak hathatós segítségével - hozzáteszi a maga részét.

3. A közösségi jog azzal, hogy bizonyos jogviszonyokat maga szabályoz, eleve hatással lehet egyes tényállások felépítésére, ezzel - adott körben - a büntetendő magatartások körét s így a büntetendőség határait is megszabhatja. A konkrét büntetőjogi jogviszonyban, azaz az egyedi esetben is megjelenhet a közösségi jog: a büntetőjogi beavatkozásra vonatkozó mérceként vagy szabályozó joganyagként.

4. Az alapszabadságok a büntetőjog egyes, pontosabban meghatározható területeivel kerülhetnek kapcsolatba, a funkcionális kölcsönhatás miatt értelemszerűen a közös szabályozási elemet nem hordozó normák nem befolyásolhatják egymást. Ennek megfelelően az áruk és szolgáltatások szabad mozgása a gazdasági bűncselekmények tényállásaival, fogyasztóvédelemmel összefüggésben, a tőke szabad áramlása a pénzügyi vagy pénzügyi jellegű deliktumokkal kapcsolatosan érzékelhető, míg a személyek szabad mozgása kevésbé a tényállásokat, inkább a szankciókat, illetve a konkrét lefolytatott büntető eljárás szabályait érintően bír jelentős befolyással. Emellett a személyek szabad mozgásának mint biztosítandó alapszabadságnak vannak olyan aspektusai is, amelyek konkrét közösségi szabályozásból adódóan a tényállásokra is hatással lehetnek.

5. A közösségi jog tárgyát tekintve elsődlegesen a gazdasági folyamatokhoz, azok szereplőihöz és tevékenységéhez kötődik, ezeken a területeken tartalmaz olyan szabályokat is, amelyek adott esetben a tagállami büntetőjogi **keretdiszpozíciók** tartalmi kitöltését adhatják. A közösségi jogra utaló kerettényállások a nemzeti büntetőjogban szükségszerű jogalkotói technikát jelentenek egyfelől, másrészt a jogalkalmazásban pedig - akkor is, ha az anyagi jogi norma nem a közösségi jogot hívja fel háttérnormaként - adott esetben a büntetőjogi felelősség hiányát is eredményezheti. Ilyenkor az elkövető cselekményével kapcsolatosan a tényállásszerűség hiányát kell

megállapítani, aminek következménye, hogy a megindított büntető eljárás további lefolytatása akadályba ütközik, s a nemzeti eljárási szabályoknak megfelelően bűncselekmény hiányában kell az elkövetőt felmenteni. Mivel a büntetethezesség akadály abból fakad, hogy az érintett személy magatartása nem merít ki büntetőjogi tényállást, ezért önálló - a közösségi jogon alapuló - eljárási akadály definiálása is szükségtelen, a felmerülő ügyek beleillenek a bűncselekmény hiányában történő felmentés esetköreibe.

6. A közösségi integráció újabb „alanyi” jogokkal ruházta fel a hatálya alá tartozó egyéneket, s jogrendjének részévé tette a közösségi jog alapszabadságainak biztosítását, egyben elvileg bővítette a büntetőjogi szankció által korlátozható jogok körét. Vagyis, a másik oldalról közelítve: a korlátozó, jogfosztó belső büntetőjogi szankciók kihatnak a közösségi alapszabadságokra is, jóllehet ezeknek a belső jogban is maradéktalanul érvényesülniük kell, s korlátozásukra csak a közösségi jognak megfelelően kerülhet sor. A büntetőjogi szankciók közösségi jogi tesztje akkor merül fel egyáltalán, ha van funkcionális kölcsönhatás a büntetőjog és a közösségi jog között, így tehát olyan esetben, ha a szankció valamely közösségi relevanciával bíró tényálláshoz tartozik vagy ha az elkövető olyan személy, akire kiterjed a közösségi jog hatálya. A büntetőjogi szankciókra jogalkalmazási szempontból két fő „csatornán” keresztül hat a közösségi jog: egyfelől az EKSZ 10. cikkén alapuló kötelezettségek következtében, másrészt pedig a diszkrimináció tilalmából eredően. A tagállami származáson alapuló megkülönböztetésnek ugyanis a büntetőjogon belül sem lehet helye a közösségi jog szerint, így a diszkrimináció tilalma a külföldiekkel szemben alkalmazott büntetőjogi szankciók terén is érvényesül. Ha a szankcióban megtestesülő jogfosztás vagy jogkorlátozás eleve az általános cselekvési szabadság olyan aspektusaira irányul, amelyeket közösségi szabadságjogként deklaráltak, a szankciót közösségi jogi mércének (is) alá kell vetni. Ilyenek a foglalkozás gyakorlását, üzleti, vállalkozási tevékenység folytatását, tagállamok közötti mozgást érintő büntetőjogi szankciók.

7. A hagyományosan büntetőjogi szankciónak (is) tekintett kiutasítás jellege és célja a közösségi jogi integrációnak köszönhetően némileg megváltozott. A kiutasítás generálprevenációs célja a közösségi jog alapján nem követhető, illetve ha a tagállam a büntetőjogi kiutasítást fenntartja, a kiutasítás szabályozásánál tekintettel kell lennie arra, hogy a hasonló jellegű cselekmények belföldi állampolgár általi megvalósítása esetén hasonló represszív intézkedések álljanak rendelkezésre, ellenkező esetben a kiutasítás nem felel meg a közösségi jognak és alkalmazása konkrét esetben jogsértő lesz.

8. A nulla poena sine lege általánosan érvényesülő elvéből következően a bíró nem szabhat ki olyan szankciót, amelyet a törvény nem ír elő arra a bűncselekményre. A közösségi jog bemutatott hatása folytán pedig a jogalkalmazó nem alkalmazhat olyan szankciót, amely nem felel meg a közösségi jognak. E két tényező együttes következményeként, amennyiben egyik kiszabható szankció sem felel meg a közösségi jognak, s ezt a „közösségű” jogértelmezéssel sem lehet elérni, a cselekmény végső soron büntetés nélkül maradhat. Megoldás lehet, ha a nemzeti büntetőjog szankciókra vonatkozó rendelkezései lehetőséget adnak a büntetés enyhítésére.

9. A közösségi jog és a büntetőjog közötti funkcionális kölcsönhatás eredményeképpen a jogalkotásnak is figyelemmel kell kísérnie a belső büntetőjogi joggyakorlat alakulását, és adott esetben rendeznie kell a joghelyzetet.

10. A közösségi jog és a nemzeti büntetőjog kapcsolatának formáit egyfelől aszerint kell differenciálni, hogy a nemzeti büntető-jogalkotásra avagy a büntetőjog alkalmazására vannak-e lényeges befolyással, másrészt pedig annak alapján, hogy ezen hatás a közvetlenül vagy közvetetten érvényesül-e.

3.3.6 „Közösségű” jogértelmezés

1. A közösségi jogrend új jogértelmezési módszert teremtett a nemzeti büntetőjogban (is), ez pedig a „közösségű” / közösségi jognak megfelelő jogértelmezés. Ez az értelmezés megjelenhet a

jogértelmezés minden alanya tevékenységében, éppúgy a jogalkotónál és a jogtudományban is, azonban újszerűségét a jogalkalmazásban való felbukkanása adja.

2. A „közösségű” jogértelmezést mint módszert a hagyományosnak mondható értelmezési módok között kell elhelyezni, s bár aspektusai beillenének a meglevő kategóriákba, mégis, komplexitására, horderejére is tekintettel, érdemes viszonylagos önállósággal felruházni, és - hasonlóan az alkotmánykonform értelmezéshez - e rendszeren belül külön interpretációs eszközként kezelni.

3. A „közösségű” jogértelmezés vagy a közösségi jogi szabályozás (és a tagállami büntetőjogi rendelkezések együttese) megalapozhatja a büntetőjogi felelősség kizárását. Ellentétes előjelű, azaz csak a közösségi jogon alapuló felelősségalapító vagy -fokozó hatást megfelelő belső büntetőjogi norma hiányában nem eredményezhetnek közösségi jogi szempontok.

3.3.7 A közösségi jog mint hivatkozási alap

1. Mind az anyagi, mind az eljárási jogba beszívargó közösségi jogot a jogalkalmazás során a nemzeti büntető eljárásban lehet tetten érni. A belső jogban felmerült esetek, amelyek kapcsán az Európai Bíróság általános érvényű tételeket fogalmazhat meg, az **előzetes döntéshozatali eljárás** útján kerülnek kapcsolatba a luxemburgi testület elé, azonban sokszor nehéz felismerni, hogy az adott (büntető) ügynek van-e olyan vonatkozása, amely hordozhatja a megkövetelt funkcionális kölcsönhatást a két jogrend között s így megnyithatja a közösségi jog befolyásának csatornáját. Éppen ezért még a büntető bíróság számára is alapvető jelentőségű a közösségi jog megfelelő ismerete, különösen azért, mert a büntető eljárás objektív feladata az eljáró bíróságot kötelezi, s a „feleknek” rendelkezési jogot ebben a körben (ti. jogkérdések tisztázása) nem ad.

2. A közösségi jog mint **hivatkozási alap** megjelenik a büntető eljárásban, tipikusan a terhelti/védői oldalon, ahol az indokoltság mellett sokszor az eljárás elhúzásának motívuma is megbújhat a közösségi

jogra való hivatkozás mögött. Ritkán előfordulhat ügyészi kezdeményezésként is, ilyenkor inkább jogértelmezési célú hivatkozást feltételezhetünk. Az eljáró bíróság pedig értelemszerűen hivatalból is vizsgál(hat)ja a felmerülő közösségi jogi aspektusokat, amelyeket - bár bizonyos szabályok között kötve lehet a felek álláspontjához, ti. az ügyészi vádhoz - a felek által előadott kereteken túlmenően is megvizsgál.

3. Védekezési formaként egyaránt megjelenhet a közösségi joggal össze nem egyeztethető nemzeti norma alkalmazási tilalmára vagy a „közösségű” jogértelmezésre való hivatkozás, ami a büntetőjogi felelősség alóli mentesülést is eredményezheti.

3.3.8 Közösségi joggal összeegyeztethetetlen elítélés

1. Az irányelv időben „késleltetett” közvetlen hatálya azt eredményezi, hogy az abban foglalt kedvezőbb közösségi jogi szabályozásra való hivatkozás csak akkor lehet releváns, ha az irányelv átvételére előírt határidő már lejárt. E dátum előtt tehát még akkor sem hivatkozható, ha az a terhelt felmentésére vezetne. A tagállami jogrendben szabályozási megoldást kell találni arra az esetre, amikor a) az irányelv átvételére előírt a határidő az eljárásban belátható időn belül nem jár le, s így a közvetlen alkalmazhatóság nem fog megnyílni; b) a közösségi jog és a büntetőjog között feszülő ellentétet észleli ugyan a bíróság, de azt is látja, hogy pl. néhány hónap (vagy hét) múlva már az „új” joghelyzet alapján fel kellene menteni az elkövetőt. Erre mind az anyagi, mind pedig az eljárási jog nyújthat megoldást.

2. Ha a közösségi jogi relevanciát mutató büntetőjogi esetben az érintett személyt eleve a közösségi joggal összeegyeztethetetlen módon ítélték el, ez sérti a közösségi jogot. Emiatt az ilyen helyzetet a tagállami jogban ki kell küszöbölni, de ennek egyszerű megoldását a szembenálló érdek, a belső jogrend jogerőhöz fűződő - igen komoly - érdeke akadályozza. A közösségi jog érvényesítésének érdeke ehelyütt azonban az érintett, (közösségi) jog-ellenesen elítélt személy érdekeivel kézenfogva jár, aminek következtében egyfelől újabb büntetendő cselekmény esetén nem lehet a korábbi, közösségi jognak nem

megfelelő elítélést súlyosító körülményként értékelni. Másrészt, ha az elítélés alapjául közösségi joggal szemben álló nemzeti jog szolgált, ez a belső jogban jelentheti az anyagi jogszabályok súlyos megszegését, s mint ilyen alapjául szolgálhat rendkívüli jogorvoslatnak. Végezetül pedig, ha ezt az okot az adott tagállami jogrend nem ismeri, végső megoldásként a közösségi jog érvényesülésének alaptörvényi elismeréséből le lehet vezetni az ilyen elítélés alapjául szolgáló belső norma alkotmányellenességét is.

3.3.9 További tézisek

1. Az Európai Bíróság is elismeri a **büntetőjog egyes alapelveit**, igaz, az ilyen tartalmú tételek kimondására csak akkor kerül sor, ha az előzetes döntéshozatali eljárásban a konkrét ügyben felmerül az adott alapelv (közösségi joggal összefüggő) nevesítésének szükségessége.

2. A közösségi jog által garantált alapszabadságok csakis a hatálya alá tartozó személyekre és viszonyokra terjednek ki, így az ún. **tisztán belső tényállások** esetében nem lehet a közösségi jogra hivatkozni. A nemzeti büntetőjogban azonban a közösségi jog létezéséből fakadó fordított diszkrimináció a hasonló cselekmények különböző megítélését hordozhatja, ami a jogállami büntetőjogban nem engedhető meg, ezért a közösségi szabályozás hatását a tisztán belső tényállásokban is érvényesíteni kell.

3. Az Európai Bíróság értékelésében összemosódik a vizsgálat alá vett büntetőjogi szabályozás: a szankció, illetve a büntetendőség sajátos, büntetőjogi szabályozásra jellemző viszonya nem köszön vissza az ítéletekben. Ez a Bíróság arányossági fejtegetéseinek pontatlanságát is eredményezi.

4. Ha valamely büntetőjogi norma - a funkcionális kölcsönhatás révén - összefüggésbe kerül a közösségi joggal, alkalmas lehet a garantált alapszabadságok korlátozására, de ennek megállapítása azonban még nem jelenti automatikusan a belső norma háttérbe szorulását, mivel a közösségi jog által elismert közrendi kimentési okok igazolhatják a büntetőjogi korlátozást.

4. Az értekezés eredményeinek hasznosítási lehetőségei

1. Bár az értekezés tárgyául választott tágabb témakör már néhány éve megjelent a hazai szakirodalomban, az itt középpontba állított problémakör (közösségi jog és nemzeti büntetőjog közötti kapcsolatrendszer) nem nyert az eddigiekben ilyen mélységű feldolgozást.

2. Az értekezés olyan fogalmi rendszert vezet be, amelynek alkalmazásával a jelenleg is sokféle típusú büntetőjogi integrációs törekvés megragadható és együttesen is leírhatóvá válik.

3. A közösségi jog és büntetőjog kölcsönhatásainak, valamint az európai integráció hazai büntetőjogot érintő eddigi állomásainak ismeretét, illetőleg ezen ismeretanyag szükségességét nem lehet eléggé hangsúlyozni a mai viszonyokra jellemző dinamikus jogfejlődés (fejlesztés) sodrásában. El kell fogadni a tényt, hogy a hazai büntetőjog sem mentesülhet a közösségi jog mindent a „maga képére formáló” befolyásától, így a gazdasági, kereskedelmi joggal foglalkozó szakemberek mellett a hazai büntetőjogászokra is nagy feladat vár. A jogalkotásban, a jogalkalmazásban, a jogtudományban és nem utolsósorban az egyetemi oktatásban is szem előtt kell tartani ezeket a szempontokat, hiszen a hatályos közösségi jog érvényesítésére, illetőleg az európai büntetőjogi integráció útját kikövező büntetőjogi vívmányok átvételére nem csupán lehetőség adódik a nemzeti jogban, hanem kötelezettség is, amelyet a büntető jogszabályok megalkotásánál, illetve a büntetőeljárásokban ugyanúgy figyelembe kell venni. A tagállami büntetőjog-rendszerek és a közösségi jog közötti kölcsönhatás tényének ismerete, valamint figyelemmel kísérése mind a hazai jogalkotásban, mind pedig a jogalkalmazásban elemi jelentőségű. A közösségi jog büntető-jogalkotást igénylő hatásainak általános és hazai vonatkozású számbavételét a magyar jogalkotó is hasznosítható anyagnak veheti a magyar büntetőjog rendszerének a csatlakozásra való felkészítéséhez. A jogalkalmazás során megjelenő

közösségi jogi behatást a büntető eljárásban teljesen új elemnek kell tekinteni, amelynek megismerése és adekvát kezelése nem csupán a jogalkalmazó hatóságok, de elsősorban a büntető eljárás alá vont terhelt érdeke is. Az európai büntetőjogi integráció egyes vívmányainak rendszerbe foglalása alapjául szolgálhat további jogtudományi kutatásoknak, amelyeknek közös célja lehet, hogy a büntetőjogi integráció teljes rendszere, annak minden eleme tudományosan fel- és kellőképpen kidolgozott legyen. Ezzel részben összefüggésben a jogi felsőoktatásban is hasznosíthatóak az értekezés eredményei, mivel az európai büntetőjogi integráció rendszere jó elméleti alapot nyújthat a sokféle jogintézmény besorolásához és elsajátításához.

5. A témához kapcsolódó publikációk

5.1 Tanulmány

1. Az európai büntetőjogi integráció egyik újdonsága, avagy gondolatok a kerethatározatról. *Európai Jog* 2001/1 11-14.p.
2. Magyar büntetőjog az európai integráció sodrásában. *Jogtudományi Közlöny* 2002/2 77-90.p.
3. Mozaikkép a közösségi pénzügyi érdekek védelméről. *Európai Jog* 2002/5 14-22.p.
4. A kerethatározat. Az európai büntetőjog új kihívásai és a magyar büntető jogalkotás. *Büntetőjogi Kodifikáció* 2003/1-2 3-28.p. (társszerzőként)
5. Az érinthetetlenség illúziója, avagy gondolatok az európai közösségi jog és a nemzeti büntetőjog közötti kapcsolatokról. *(Kézirat közlésre elfogadva, előreláthatólag az Európai Jog márciusi számában.)*

5.2 Fordítás

6. Az Európai Parlament határozata az Európai Unión belüli fogvatartási körülményekről. Börtönügyi Szemle 1999/3 5-12.p.

5.3 Beszámoló

7. Európai büntetőjog - magyar szemmel. (társszerzőként) Collega 2000/5 73-74.p.

The basic approaches of the European criminal integration - SUMMARY

6. The objectives of the research

Criminal law was originally kept away from the scope of European integration, but the legal consequences of the integration and the factual influence of law of the European Union upon criminal law, in particular the case-law of the European Court of Justice, have awoken the attention of criminal lawyers. It has become clear that community law has a considerable relevancy in connection with the national criminal law as well.

The aim of the research was to outline and analyse the different phenomena (for example legal norms, case-law, tendencies in criminal policy, factual effects etc.) of the so-called 'European criminal integration'.

First of all, it was necessary to **define** the notion of the 'European criminal integration' and to **categorize** the mentioned phenomena for this purpose.

Beyond this general-conceptual approach, we have focused on the special form of European criminal integration, namely on the **interaction** between community law and national criminal law. Hungarian literature hasn't dealt with the analysed interaction specifically so far, thus the main aim of the dissertation is to demonstrate and to prove the real impact of community law upon national criminal law and its procedure.

7. The methods of research

The topic of the dissertation required a method of using both sources of community law and the criminal law. This involved skimming through articles, handbooks and Internet-sources.

The specific topic: the interference between community law and national criminal law required the overview of the results of the relevant literature, concerning law texts and jurisprudence of the European Court of Justice. In this chapter, while elaborating on this topic, we have used the original texts of written community law and case-law of European Court of Justice in English, German and Spanish. We made an attempt to translate them into Hungarian adequately, but with the lack of official translations, we considered it necessary to cite the original norms or sentences in the footnotes as well.

As a comparative research method would have been unrealistic in this work, we have only made some references to legal solutions in any Member States.

8. Thematic structure of the dissertation

The work is composed of three main parts. The **first section** contains five chapters, which deal with the general matters of the criminal integration: its reasons, its necessity and its instruments. After an overview of the results of the related literature, in the fifth chapter, we have pointed out our own conceptual system. The **second main section** (Chapter 6-9) constitutes the substantial part of the work, namely it looks at the special problems of criminal law and jurisdiction driven by its existing with the special characteristics of community law. In the **third section** we have treated the issue of criminal integration from the Hungarian point of view and the conformity of national criminal law with the European legal requirements. The last chapter contains the speculations about possible perspectives for a criminal integration.

9. The results of the research

9.1 *The new conceptual system*

Criminal integration has two main forms, an intended and an unintended or 'automatic' one. The intended form of criminal integration is promoted by the following methods: co-operation in criminal matters, approximation of law, unification of law, assimilation within the criminal law and a supranational system of criminal law. The unintended criminal integration is the result of the uniform influence of community law on national law-systems: the requirements arisen from community law can assimilate the different systems.

The introduced **conceptual system** is based on an institutional approach, with the broadest category being the '**European criminal integration**', which is divided up into two areas by the virtue of the operating institutions: criminal integration by the Council of Europe and the European Union. The activity of the European Union in the area of criminal integration can be categorized in many ways, the most plausible choice methods is a structural one, which distinguishes two further groups of acts based on the pillar-structured building of European Union. (The first pillar contains the European Community and the European Atomic Energy Community, the second pillar covers the common foreign and security policy, and the third pillar contains the police and judicial cooperation between the Member States in criminal matters.)

Criminal integration is related to the first pillar of the European Union, and even more to the third pillar. The first pillar criminal integration covers also two matters which are of different type: on of them is the problem of the so-called Community criminal law and the other is the topic of the legal links between community law and criminal law.

9.2 The exposition and analysis of relations and interference between community law and national criminal law

9.2.1 The obligation to enforce community law

The legal integration in the European Union involves a duty of enforcing community law for national courts. This obligation, which contains two aspects, the application of community law on the one hand and the interpretation of national criminal law in accordance with community law on the other hand, binds the national criminal courts as well.

9.2.2 The prohibition of discrimination

The national criminal provisions may not discriminate or restrict the fundamental freedoms guaranteed by the community law against persons to whom community law gives the right to equal treatment.

9.2.3 *Ius puniendi*

The European Community does not have a kind of separate and direct *ius puniendi* as individual countries do, but it has to be stated clearly, that a hidden 'negative' form of *ius puniendi* exists for the Community: the *de facto ius non puniendi* means that in a number of cases the interference between community law and national criminal law results in excluding of criminal liability.

9.2.4 The definition and analysis of 'functional interference'

The interference between community law and national criminal law has resulted from the unique character and features of the former, with direct effect and primacy of community law. The functional interference between community law and criminal law requires an explicit relevancy to Community matters. There are two forms of this relevancy to be distinguished. Ruling relevancy means, that the related provisions for both of community law and criminal law have common matters, all of these cases are linked to the objective of realizing the internal market,

which is characterized by four kinds of Community freedom, by fair competition and by the prohibition of discrimination. Ruling relevancy can be identified for example in the relation between the free movement of goods/services and economic crimes or customer protection, or between the free movement of capital and financial crimes etc.

We have defined the personal relevancy as a relation based on the nationality of the accused person who is a citizen of another Member State as well; accordingly the applied criminal sanction and the procedure against the person, have to be in accordance with the requirements arisen from community law.

9.2.5 Interpretation in accordance with community law

The system of community law and the jurisdiction of European Court of Justice have brought along a new method of interpretation: even the national criminal laws have to come up with an interpretation in accordance with community law.

9.2.6 community law as a new tool of defence

The obligations for enforcing community law and for interpreting inner law in accordance with community law charged by the national (criminal) courts at the same time provide a new practical tool, namely a defence, for the accused persons and their attorneys in cases showing Community relevancy.

9.3 The possibilities for the utilization of the elaborated results

1. Although the topic of the dissertation has already appeared in the Hungarian literature in the past years, the key issue, namely the interference between the community law and the national criminal law, has not been treated adequately.
2. The dissertation introduces a new conceptual system, which is able to identify the highly different intentions in criminal integration.

3. The 'European criminal integration' is a very important issue, its widespread familiarization is indispensable for every legal expert in criminal law. Hungarian professionals may want reconsider their previous views focusing on the new trends in the links between community law and criminal law.

4. The overview and analysis of the impacts of 'European criminal integration' calling for criminal legislation is important in the process of codification, so this work could be of assistance to the preparation of the Hungarian criminal law when Hungary is joining the European Union.

5. Taking into account the interference between community law and national criminal law can be an obligation in the criminal jurisdiction, when both the characteristics of community law and the interests of the accused have a need for the control of certain national criminal provisions according to the requirements deriving from community law, because even the conviction of an single individual may depend on them. Accordingly, the knowledge of European community law and its relations to national criminal law is vital for judges, prosecutors and attorneys as well.

6. The conceptual system we have adopted can provide a basis for further investigation and research in the area of criminal jurisprudence, in order to elaborate on a separate discipline which we might call 'European criminal integration'. Partly relating to this, the dissertation also intended to provide a utilizable source for legal education, so that it could also help students with theoretical and practical information about a possible criminal integration and in particular, it pointed out the importance of the interference between community law and criminal law.

The era of an 'untouchable' criminal law has to come to an end and the professionals of criminal law might need to acquire an new 'European' approach, which is to be supported by the dissertation.

10. List of related publications

10.1 Articles

1. The new instrument of the 'European criminal integration' - Thoughts about the framework decision. *Európai Jog [European Law]* 2001/1 11-14.p.
2. The Hungarian criminal law in the drift of the European integration. *Jogtudományi Közlöny [Law Review]* 2002/2 77-90.p.
3. The patchwork of protection of the Community's financial interests. *Európai Jog [European Law]* 2002/5 14-22.p.
4. The framework decision. The new challenges of European criminal law and Hungarian criminal legislation. *Büntetőjogi Kodifikáció [Criminal Law Codification]* 2003/1-2 3-28.p. (co-author)
5. The illusion of untouched criminal law - Relations between the community law and the national criminal law. (Under publication in *European Law*)

10.2 Translations

6. Resolution of the European Parliament on prison conditions in the European Union: improvements and alternative penalties. *Börtönügyi Szemle [Prison Review]* 1999/3 5-12.p.

10.3 Reports

7. European criminal law - Impressions of the Hungarian participants *Collega* 2000/5 73-74.p. (co-author)

